

Соціологічні дослідження кримінальних субкультур у світі

Лекція 4. *Кримінальна субкультура – регулятор відносин у кримінальному співтоваристві*

План

1. Регулювання відносин у кримінальному середовищі.
2. Механізми функціонування злочинського і тюремного закону.
3. Санкції до порушників правил кримінального співтовариства

Література:

1. Александров Ю. К. Очерки криминальной субкультуры. Москва : «Права человека», 2001. 152 с.
2. Божок О.І. Феномен субкультури в багатогранності буття культури. Вісник НТТУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. Київ, 2009. Випуск 2. С. 17-20.
3. Мальцев О. Методическое пособие по исследованию субкультуры «Нарисуйте субкультуру». Одесса : ЧП «Издательский дом «Патриот», 2021. 130 с.
4. Фурман А. Субкультура / А. Фурман, А. Литвин. *Психологія і суспільство*. 2011. № 3. С. 187-192.

1. Регулювання відносин у кримінальному середовищі

Кримінальна субкультура сформувалася як засіб урегулювання та впорядкування відносин у середовищі кримінальних спільнот.

Науковці зазначають, що не слід плутати *злочинські та тюремні закони*. **Злочинський закон** – це зведення неписаних правил та норм, що є *обов'язковим для злочинців у законі*. Частина його положень поширюється не лише на злочинців у законі, а й на всіх інших засуджених, ув'язнених і осіб, які належать до кримінального співтовариства. Ця частина злочинського закону, що обов'язкова для решти, називається *тюремним законом*. Таким чином, **тюремний закон** – це зведення норм, правил, заборон та традицій, обов'язкове для всіх засуджених і ув'язнених, незалежно від їхньої приналежності до тієї чи іншої категорії в «табелі про ранги». Тюремний закон регулює відносини як між окремими засудженими, ув'язненими тощо, так і між групами засуджених, ув'язнених; він визначає механізми вирішення конфліктів, що виникають як між окремими особами, і між групами осіб.

Розглянемо відмінності між злочинським та тюремним законом.

Злочинський закон включає такі правила: 1) відданість та підтримка *злочинської ідеї*; 2) неприпустимість *контактів із правоохоронними органами*; 3) бути чесними по відношенню один до одного; 4) *залучення до свого середовища нових членів, особливо з молоді*; 5)

заборона на заняття політичною діяльністю; 6) *стежити за порядком* у виправній установі та СІЗО, встановлювати там владу злочинців у законі; 7) обов'язкове *вміння грати у карти*.

Із цих семи основних законів випливають **додаткові закони**: 1) *відмова від співпраці з будь-якими владними структурами*; 2) *ніколи не давати свідчення* слідчим; 3) *ніколи не визнавати вину у скоєному злочині*; 4) *не мати власності та заощаджень*; 5) *не мати сім'ї*; 6) періодично *сідати у місця позбавлення волі*; 7) *не брати до рук зброї*; 8) *не працювати за жодних умов*; 9) *тримати лад у зоні*, тобто, розбирати конфлікти, не допускати сварок, поножовщини тощо; 10) *гріти* (налагодити постачання) СІЗО та приміщень камерного типу; 11) *поповнення злочинського блага*, тобто, данини, що збирається з усіх засуджених та ув'язнених осіб; 12) *шанувати батьків* (особливо матір); 13) *не перебувати у жодних партіях, об'єднаннях*; 14) *вчити молодь жити за «поняттями»*; 15) *не мати прописки (реєстрації)*; 16) *бути чесним у картярській грі між злочинцями*.

Тюремний закон включає такі правила: 1) *виділяти частку в общак*; 2) *не можна підняти руку на злочинця у законі*; 3) *поважати і почитати старших*; 4) *поважати і почитати батьків*; 5) *непримиренне ставлення до донесення*; 6) *заборона забирати будь-що у будь-кого без підстав*; 7) *заборона пред'являти будь-кому звинувачення без доказів*; 8) *заборона ображати будь-яким чином*; 9) *заборона матюкатися*; 10) *не вступати в секції* (культурно-масова секція, секція дисципліни і порядку), тобто, *не ставати червоним*; 11) *не красти у своїх (не крисятничати)*.

Таким чином, дотримання норм тюремного закону обов'язкове як для злочинців у законі, так і для всіх інших кримінальних елементів, а дотримання окремих положень злочинського закону обов'язкове тільки для злочинців у законі та осіб, які прагнуть бути коронованими. Багато положень злочинського і тюремного законів співпадають.

2. Механізми функціонування злочинського і тюремного закону

Злочинні авторитети, використовуючи особливості кримінальної субкультури і користуючись своїм особливим становищем у місцях позбавлення волі та утримання під вартою, у своїх цілях добиваються наступного:

– *досягнення повного впливу на досить нестійке середовище засуджених і ув'язнених за допомогою норм і правил, зведених ними до закону*;

– здійснюють дуже *жорстке «правління» масою засуджених та ув'язнених*, змушуючи багатьох підкорятися силовими методами, аж до вбивства неугодних, причому робиться це чужими руками (так званими *торпедами*), самі залишаючись осторонь;

– або самі, або їхні найближчі помічники проникають у середовище працюючих засуджених (так званих *сухарів*) з ціллю здійснення контролю за промисловою зоною виправної установи, налагодження контактів із волею для завезення у виправну установу продуктів харчування, спиртних напоїв, сигарет, грошей, наркотиків;

– використовують інші методи тиску (за злочинським та тюремним законами).

Основні «функціональні» обов'язки злочинців у законі:

– *пропаганда злочинного способу життя* (для чого використовуються будь-які можливості – від шантажу та підкупу до «преміювання» великими сумами грошей, автомобілями, поїздками за кордон і т.д.);

– розширення свого найближчого оточення за рахунок *залучення молоді*;

– *організація общака* та постійне його поповнення;

– прийняття колективних рішень щодо проведення *злочинських сходок* або з'їздів для прийняття на них важливих рішень, *розділу контрольованих територій*, здійснення своєрідного «суду честі» тощо;

– надання *матеріальної допомоги авторитетам злочинного світу*, які ув'язнені, їхнім сім'ям;

– *підтримка зв'язків з лідерами інших злочинних співтовариств*, щоб уникнути непотрібних розбірок, а часто для спільних дій;

– *організація контррозвідувальної роботи* щодо співробітників правоохоронних органів, прокуратури, пенітенціарних установ тощо;

– *здійснення функцій арбітра*, розгляд проступків членів злочинного співтовариства, призначення покарання;

– *потаємне здійснення протидії адміністрації* пенітенціарних установ шляхом залякування, підкупу, шантажу, погроз тощо;

– виявлення серед співробітників виконавчих установ та СІЗО *корумпованих осіб* для використання у своїх цілях (організація дороги у ВУ, СІЗО, інформування про заходи щодо спецконтингенту та ін.).

3. Санкції до порушників правил кримінального співтовариства

Блатні санкції. В основі згуртованості злочинних об'єднань лежить їхня хороша організованість і дуже жорсткі санкції по відношенню до «порушників» злочинського (тюремного) закону. У тій же мірі це стосується і осіб, які утримуються під вартою та в місцях позбавлення свободи, хоча говорити про те, що там існують організовані злочинні спільноти не можна.

У **злочинів у законі** існує три види санкцій, яким вони можуть бути піддані: 1) *публічний ляпас* за дрібні провини (найчастіше за безпідставні образи); причому дати ляпас може лише рівний за «званням», тобто, теж злочин у законі; 2) *дати (бити) по вухах* – означає перевести в нижчу категорію; 3) *смерть*.

У разі порушення основних вимог злочинського закону злочин не може розраховувати на жодну поблажливість, він буде розшукуватися, поки його не знайдуть з усіма наслідками, що випливають (смерть). Після винесення вироку *злочинською сходкою* кожен поважаючий себе *арештант* зобов'язаний при зустрічі з засудженим виконати вирок, тобто, його вбити.

До злочинців, які не мають рангу злочинця в законі, може бути застосовано більше санкцій, основними з яких є: 1) *побиття*; 2) вчинення насильницького акту *мужеложства* (особливо поширене серед неповнолітніх злочинців), означає переведення в групи, що зневажаються (*півнів, образених, опущених* тощо); 3) *позбавлення займаного статусу (дати по вухах)* – переведення із категорії блатних у категорію мужиків; 4) вигнання із сім'ї (мікрогрупи) – *остракізм*; 5) *парафін* – суто символічний акт мужоложства: полягає у проведенні по губах того, хто провинився, статевим членом, при цьому акту насильницького мужоложства той, хто провинився не піддається; 6) *ламання рук (ніг)* – застосовується до особи, яка безпідставно побила когось; 7) оголошення *фуфлижником* (тобто людина, яка рухає *фуфло*) – застосовується до осіб, що програлися в карти і не сплачують *програш (борг)* у термін (про таких людей йде відписка по таборах, в'язницях, тобто, братва інформується); 8) *смерть* – застосовується досить рідко і лише за найгрубіші порушення *тюремного закону* (якщо точно встановлено, що особа є агентом правоохоронних органів; за крадіжку великої суми з *общака* тощо); на вбивство того, хто провинився, має бути *санкція злочинця в законі* або *сходки* місцевих авторитетів.